

POZDRAVNA RIJEČ REKTORA I UVOD U RASPRAVU

Prof. dr Momčilo Sakan

Rektor Nezavisnog univerziteta

Dame i gospodo,

Dozvolite da Vas srdačno pozdravim i izrazim svoje veliko zadovoljstvo i zahvalnost što ste se odazvali pozivu i što ćete uzeti aktivno učešće na ovoj Konferenciji. Vama, u ime Nezavisnog univerziteta i u svoje lično ime, želim plodan rad i ugodan boravak u Banja Luci.

Nezavisni univerzitet je, u svom petogodišnjem razvoju, izrastao u modernu visokoškolsku i naučnu instituciju koja je prepoznatljiva po nastavnim, naučnim i stručnim dostignućima svršenih studenata i postdiplomaca. Snažno se zalažemo za sticanje i razvoj znanja uopšte, a naročito iz politikologije, pedagogije, ekonomije, ekologije, engleskog jezika, informatike i metodologije. Imamo neskrivene ambicije da se svrstamo u red najuspješnijih univerziteta u regionu.

Univerzitet organizuje nastavu u šest organizacionih jedinica. To su: (1) Fakultet za političke nauke; (2) Fakultet za društvene nauke; (3) Fakultet za privredni razvoj; (4) Fakultet za informatiku; (5) Ekološki fakultet i (6) Akademija likovne umetnosti.

Na Univerzitetu se trenutno školuje oko 630 studenata u prvom ciklusu i oko 20 studenata na magistarskim studijama po starom programu. Do sada je diplomiralo oko 700 studenata. Stepen zaposlenosti studenata posle yavr[enih studija je 95%.

Univerzitet raspolaže kvalitetnim nastavničkim kadrom. Reč je, pre svega, o poznatim i priznatim univerzitetskim nastavnicima, sa bogatim nastavničkim i naučnim iskustvom. Nastavnici su aktivno angažovani i na zadacima naučnih istraživanja i publikovanju rezultata rada. Intenzivno radimo i na podmlađivanju i razvoju sopstvenog nastavničkog kadra.

Univerzitet je organizovao više naučnih skupova - međunarodnih konferencija sa namerom traganja za odgovorima na aktuelna pitanja društvenog života, kao što su: funkcionisanje sistema vlasti, efikasnije obrazovanje, opšta i ekološka bezbednost, čvršća saradnja sa drugim školskim, naučnim i drugim institucijama i slično.

Univerzitet publikuje i naučno-stručni časopis SVAROG u kome se objavljuju originalni naučni radovi, prethodna saopštenja, pregledni i

stručni članci autora o najznačajnijim problemima prirodnih i društvenih nauka sa težištem na matičnim naukama organizacionih jedinica NUBL-a.

Univerzitet ima veoma dobar smeštajni prostor sa razvijenom infrastrukturom: učionicama, kabinetima, laboratorijama, salama za naučne skupove, studentskom službom, studentskom kantinom, opremljenom bibliotekom sa oko 10.000 bibliografskih jedinica i drugim sadržajima. U organizaciji Univerziteta do sada smo publikovali oko 30 udžbenika, različitih studija i monografija.

Ostvarujemo čvrstu saradnju sa drugim nastavno-naučnim institucijama u zemlji i inostranstvu.

Dame i gospodo,

Svrha i namena ove Konferencije je da problem *Konkurentnost u funkciji održivog razvoja* zahvatimo u totalitetu i da na jednom mestu sublimiramo teorijske novine i iskustva iz prakse u realnom geopolitičkom i geoekonomsom okruženju. Evidentno je da se sistemi koji funkcionišu u različitom okruženju suočavaju sa brojnim izazovima savremenog sveta i da je privredni razvoj u vidnoj stagnaciji. Zato, sa pravom, očekujemo da će razmena znanja i iskustava o navedenom problemu doprineti boljem razumevanju i uočavanju potencijalnih pozitivnih prilika ali i opasnosti koje dolaze i sa domaćeg i sa inostranog tržišta. Zahvaljujući tome, očekujemo da ćemo u našem radu doći do pozitivnih rezultata u afirmisanju održivog razvoja u zemlji i okruženju. Ovo je, istovremeno i zgodna prilika da se upoznamo sa dobrom praksom i iskustvima razvijenih zemalja u projektovanju i kreiranju uslova za održivi razvoj. Nesporno je to prilika da neposredno razmenimo vlastita iskustva i nađemo okvir za bolja rešenja i trasiramo puteve saradnje. Posebno me raduje činjenica da su se u proces rada konferencije aktivno uključili mladi istraživači i da će oni u vezi sa problemom predstaviti rezultate svoga istraživačkog rada.

Svedoci smo činjenice da je u poslednje dve decenije došlo do veoma ozbiljnih promena u načinu privređivanja. Promene su evidentne i na globalnom planu (u svetskim i regionalnim razmerama) ali i na lokalnom nivou – naročito na prostorima ex-yu.

U svetskim razmerama nastale su vidne transformacije u strukturi proizvodnje, ali i u odnosu između ukupnog obima proizvodnje i usluga. Tokom dužeg perioda dvadesetog veka, ekonomska politika je bila fokusirana na makroekonomsku stabilnost kao ključni garant razvoja i prosperiteta. U posljednje dve decenije, međutim, sve više se potencira važnost mikroekonomskih uslova i institucija. Ekonomska praksa je pokazala da bogatstvo nastaje na mikroekonomskom nivou, koje se bazira na kvalitetu poslovnog okruženja, dobroj organizaciji, operativnosti i valjanoj strategiji preduzeća. Evidentno je da se svetska proizvodnja, danas, intenzivno preseljava u zemlje sa jeftinom radnom snagom posebno u indijski podkontinet (Kinu, Indiju, Južnu Koreju i druge azijske zemlje – tzv. azijske tigrove. Na sceni je intenzivna promena odnosa između

proizvodnje i usluga. Nekada je taj odnos u razvijenim zemljama bio tri prema jedan u korist proizvodnje, a danas je situacija potpuno obrnuta.

Pretpostavlja se da su promene sa kojima se, danas, suočavaju svetske kompanije rezultat uticaja više faktora, a osnovni su: globalizacija, razvoj komunikacija i povećanje obima i nivoa znanja. Globalizacija je uticala na nagli porast obima razmene i raspoloživost novih proizvoda i usluga, ali i na kretanje ljudi, naročito radne snage. Savremene komunikacijske tehnologije su omogućile brz pristup brojnim načinima komunikacija, uz niske troškove, što vodi lakšem i bržem usmeravanju proizvoda i usluga potrošačima širom sveta. A znanje je osnovni preduslov za upravljanje savremenim sistemima u globalizovanom svetu.

Globalizacija, sistem komunikacija i znanje su tri dominantna faktora, koja vidno utiču na promenu moći na svetskom tržištu, od proizvođača ka potrošaču ili krajnjem korisniku. To se odnosi na sve vrste proizvoda i usluga – od avio-industrije do automobila, od bankarstva do brze hrane, od odeće do kompjutera, od deterdženata do pelena za bebe, od elektronike do liftova, od sokova do softvera. Kompanije, bilo da su američkog, japanskog ili drugog nacionalnog porekla, sve više poprimaju međunarodni karakter i prisutne su na svetskom tržištu. Ti faktori, pored ostalog, znatno su ubrzali i ritam tehnoloških promena i promenu navika potrošača. Ubrzana je i internacionalizacija i liberalizacija komercijalnih, finansijskih i kulturnih interakcija. Evidentan je rad uslužnih delatnosti. Umesto proizvodnje privatni preduzetnici se sve više opredeljuju na bankarstvo, turizam, zdravstvo, razne vrste servisa, pomoć u kući i brojne druge. To su samo neka od obilježja transformacije, konkurentnosti i načina na koji se stvara bogatstvo.

Slično svetskim kretanjima i *privredu u regionu* naročito na prostorima ex-yu, karakterisali su makroekonomski procesi i razvoj. Industrijalizacije se zasnivala na forsiranju razvoja teške industrije i povećanju izvoza. Razvijena je proizvodnja u metalnom sektoru, posebno u delatnostima proizvodnje osnovnih metala, mašina i električnih uređaja i drumskih saobraćajnih sredstava. Radikalno je bila promenjena struktura izvoza i kvalitet izvezenih proizvoda. Tako je, na primer, u metalnom sektoru snažno razvijena eksploatacija sirovina i reprodukcioni materijala, zatim proizvodnja poluproizvoda, komponenata, investicionih dobara i dobara široke potrošnje. U metalni sektor bila je uključena i elektronika koja se zasnivala na komponentama koje provode elektricitet kroz vakuum, gasove i poluprovodnike i koji danas čini sastavni deo skoro svakog proizvoda metalnog kompleksa za investicionu i široku proizvodnju.

Početak osamdesetih godina prošlog veka, međutim, dolazi do vidne stagnacije i zaostajanja. Pokazalo se da su: dostignuti nivo proizvodnje; tehničko-tehnološki nivo razvoja; raspoloživa naučno-istraživačka, marketinška i prateća finansijska infrastruktura; stepen uključenosti u međunarodnu podelu rada i organizovanost subjekata; predstavljali osnovni limitirajući faktor u deljem ekonomskom razvoju.

Nekadašnji giganti sa nekoliko desetina hiljada radnika su otišli pod stečaj ili su rasprodati u bescenje. Nekada je samo u INCELU – fabrici koja je postojala upravo ovde gde se mi sada nalazimo radilo oko 15.000 ljudi. Ta fabrika je hranila 15.000 porodica, a danas, i sami vidite da su zgrade ruinirane, a prostor vidno zapušten. Kapital se, dakle, naglo transformisao u ruke veoma malog broja ljudi, a sa druge strane, najveći broj populacije teško živi. Tržište je podeljeno fizičkim granicama između država i carinskim dažbinama a protok roba, ljudi i kapitala je ograničen. Običan čovek je zbunjen i nezaštićen a izlaz se pokušava naći u mikroekonomiji, tj. razvoju malih i srednjih preduzeća, ali to ide sporo i neorganizovano.

Lokalnu privredu, danas prate ozbiljni problemi i na mikro i na makro planu. Oseća se nedostatak sredstava i zakonske regulative, nedostatak radnika odgovarajućih kvalifikacija, neusklađenost poslovanja sa zahtevima kvaliteta, usitnjenost poslovnih subjekata, nepovoljan regionalni raspored, nedovoljna informisanost o tržištima i tehnologijama, skupi postupci pri izdavanju odobrenja za rad, nekorektan rad inspeksijskih organa, problemi sa uknjižbom nepokretnosti, složeni postupci prijave i odjave radnika, spora naplata potraživanja i drugi. To su neki od problema koje bi danas trebali da imamo u vidu i da pokušamo dati odgovore na pitanje kako unaprediti konkurentnost u funkciji održivog razvoja.

Želim Vam plodan rad i ugodan boravak na Nezavisnom univerzitetu.